

LOCUIREA COLECTIVĂ ÎN SPAȚIUL URBAN CONTEMPORAN. ANTECEDENTE, RALITĂȚI ACTUALE, PERSPECTIVE

Teză de doctorat – Rezumat

pentru obținerea titlului științific de doctor la

Universitatea Politehnica Timișoara

în domeniul de doctorat ARHITECTURĂ

autor arh. Ștefana BĂDESCU

conducător științific prof. univ. dr. arh. Teodor Octavian GHEORGHIU

septembrie 2017

Spațiul urban contemporan trebuie înțeles ca un ansamblu dinamic, ce se prezintă sub forma unui mozaic de țesuturi construite, o mixtură de tipologii urbane, care, puse laolaltă, definesc întregul și îi conferă identitate. Dintre aceste tipologii, locuirea colectivă, materializată într-o varietate de forme și modalități de expresie în orașul contemporan, devine adeseori preponderentă în mediul urban, constituindu-se în adăpost și reper totodată pentru o parte semnificativă a populației.

În particular, așezările românești sunt dominate de prezența cartierelor de locuințe colective edificate în perioada administrației comuniste, numai la nivelul orașului Timișoara aceste dezvoltări acomodând aproape jumătate din populația rezidentă. Se impune așadar acordarea unei atenții sporite acestui subiect, pentru a ajunge la o mai bună înțelegere și, implicit, la o administrare corespunzătoare, a cartierelor de locuințe colective moștenite de la generațiile anterioare.

INTRODUCERE

Deși mediul științific nu a reușit până la ora actuală să producă o definiție general acceptată a calității vieții, conceptul se regăsește din cele mai vechi timpuri în scrierile de specialitate, constituind o preocupare recurentă atât în rândul filozofilor, cât și, mai târziu, în rândul cercetătorilor și practicanților din domeniul sociologiei, psihologiei, medicinei și chiar urbanismului, în prezent calitatea vieții devenind în fapt un scop în sine pentru majoritatea profesiiilor.

Având așadar în vedere actualitatea acestui subiect, precum și impactul pe care nivelul de calitate a vieții îl are asupra societății în ansamblul său, specialiștii contemporani concep, într-un ritm alert, din ce în ce mai multe metode de evaluare a calității vieții, atât la nivel global, cât și în mediul urban. La o analiză atentă a acestor metodologii, se remarcă diversitatea extraordinară a factorilor evaluați; cu toate acestea, aspectele legate de arhitectura clădirilor (de la estetica de ansamblu a fațadelor la structura interioară a spațiului și confortul fizic și moral oferit utilizatorilor) sunt, în mod surprinzător, frecvent trecute cu vederea.

În consecință, lucrarea de față propune o nouă metodologie de evaluare a calității vieții în mediul urban, care introduce în ecuație, pe lângă aspectele tradiționale, referitoare la accesibilitate, managementul resurselor, facilitățile publice, configurația fizică a cartierului sau

structura socială a comunității rezidente, o serie de factori referitori la fondul locativ și condițiile fizice de locuire, care permit cuantificarea impactului mijloacelor arhitecturale asupra calității percepute a vieții la nivel comunitar.

Metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, care constituie în fapt principala contribuție a acestei lucrări, mizează așadar pe zece macro-criterii de analiză urbană, sintetizate în baza cercetării bibliografice; fiecare dintre aceste macro-criterii evaluează, la rândul său, o serie de aspecte, punctajele acordate ilustrând măsura în care fiecare factor contribuie la nivelul de ansamblu al calității vieții comunitare, precum și perspectivele de îmbunătățire a situației existente în viitor.

În continuare, în vederea validării metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, se propune realizarea unui studiu amănunțit asupra cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean edificate sub administrație comunistă. Astfel, pentru a asigura o bună înțelegere a fenomenului, lucrarea de față se concentrează mai întâi asupra evoluției acestei tipologii urbane la nivel mondial, precum și în mediul românesc și timișorean, în particular.

Pentru a obține o imagine acurată a situației actuale la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean, se propun spre evaluare în baza metodologiei multi-criteriale formulate de autor trei cartiere distincte, aparținând celor trei etape de evoluție a fenomenului sub administrație comunistă, și anume cartierul Circumvalațiunii, cartierul Timișoara Sud și cartierul Ștefan Plavăț. Rezultatele obținute în urma evaluării sunt consistente cu observațiile ce reies în urma studiului teoretic, atât în ceea ce privește nivelul general de calitate a vieții, precum și modul în care diferitele aspecte analizate influențează condițiile de viață oferite comunității locale. Astfel, cartierul Circumvalațiunii, edificat în prima etapă de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în mediul timișorean, oferă cel mai ridicat nivel de calitate a vieții, fiind urmat îndeaproape de cartierul Ștefan Plavăț, unul dintre ultimele cartiere construite în Timișoara înainte de Revoluția din decembrie 1989. La polul opus, se află cartierul Timișoara Sud, edificat în perioada de mijloc a dezvoltării fenomenului locuirii colective, care oferă condiții de viață semnificativ mai precare rezidenților.

În sfârșit, în vederea îmbunătățirii situației existente, lucrarea de față dedică un capitol explorării principiilor teoretice de operare, aplicabile în vederea creșterii calității fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire oferite comunității locale de către cartierele de locuințe colective. De asemenea, având în vedere particularitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu, lucrarea cântărește posibilitățile de implementare în practică a măsurilor teoretice propuse, prin raportare la realitățile specifice fiecărei zone.

În concluzie, prezenta lucrare propune un studiu teoretic care, fără a avea pretenția de a fi exhaustiv, tratează în amănunt problematica locuirii colective, din perspectiva nivelului de calitate a vieții oferit de cartierele de blocuri edificate în mediul timișorean sub administrație comunistă comunității locale.

Cap. 1: CONCEPTUL DE CALITATE A VIEȚII: STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII

Conceptul de calitate a vieții, deși dificil de definit [1], face parte din conștiința colectivă a omenirii din cele mai vechi timpuri, reprezentând deopotrivă un subiect de dezbatere filosofică, dar și un indice de măsurare a nivelului de dezvoltare a societății, atât din punct de vedere

economic, cât și din punct de vedere social și, mai recent, ecologic.

Însă deși subiectul calității vieții se regăsește în scrierile occidentale încă din perioada Antichității greco-romane, personalități precum Socrate, Platon sau Aristotel elaborând fiecare teorii complexe în acest sens [2], [3], conceptul devine ținta preocupărilor științifice abia începând cu secolul al XIX-lea, când se pune pentru prima dată problema analizei argumentate a societății [4], [5].

În continuare, pe perioada secolului al XX-lea, dar mai ales după anii 1960, apar, la nivel mondial, o serie de metode de evaluare a nivelului de calitate a vieții la nivel global, precum *Indexul de calitate fizică a vieții* [6], *Indexul de dezvoltare umană* [7], [8], sau *Indexul de satisfacere a planetei* [9]. În urma analizei comparative, capitolul sintetizează factorii considerați de aceste metode, care aparțin însă unor domenii aparent contradictorii: aspecte de ordin socio-economic, socio-cultural, socio-sanitar, socio-psihologic, socio-juridic și ecologic.

În ultima vreme, se pune tot mai des problema relației care se stabilește între nivelul de ansamblu al calității vieții și calitatea propriu-zisă a mediului urban, respectiv a modului în care aceste două componente ale realității cotidiene se influențează una pe alta.

Astfel, în ultimii ani, începând cu sfârșitul secolului al XX-lea, dar mai ales pe parcursul secolului al XXI-lea, apar într-un ritm din ce în ce mai accelerat o serie de standarde și ghiduri la nivel mondial, care au ca scop atât evaluarea calității vieții în comunitățile existente, cât și coordonarea noilor dezvoltări urbane astfel încât acestea să asigure o calitate corespunzătoare pentru viitorii rezidenți.

Printre aspectele evaluate de aceste standarde (*Standardul LEED-ND* [10], [11], [12], *Standardul BREEAM Communities* [13], *Standardul CASBEE-UD* [14], [15]) se numără problemele legate de accesibilitate și conectivitate, protecția mediului și conservarea resurselor, configurația fizică a cartierului, facilitățile publice, condițiile fizice de locuire, siguranța, diversitatea socială și identitatea locului.

Însă în ciuda interesului crescut, acordat în ultimii ani conceptului de calitate a vieții de către comunitatea științifică și reprezentanții mediului profesional deopotrivă, o definiție general acceptată, respectiv o metodologie universal valabilă pentru evaluarea nivelului de calitate a vieții într-o comunitate, nu au fost încă formulate.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Identificarea principalelor dileme teoretice cu privire la conceptul calității vieții
- Sintetizarea macro-criteriilor de analiză propuse de metodele contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global
- Sintetizarea macro-criteriilor de analiză propuse de principalele metodologii de evaluare a calității vieții în mediul urban

Cap. 2: METODOLOGIA MULTI-CRITERIALĂ DE EVALUARE A CALITĂȚII VIEȚII ÎN MEDIUL URBAN: CONSIDERAȚII TEORETICE

Având la bază studiile teoretice elaborate pe marginea subiectului calității vieții la nivel comunitar, precum și concluziile trase cu privire la neajunsurile teoriilor și metodelor contemporane care tratează acest aspect, prezentate în capitolul anterior, lucrarea de față propune în continuare o nouă metodologie multi-criterială de cuantificare a calității vieții în

mediul urban, aplicabilă în vederea evaluării cartierelor existente.

Deși noua metodologie mizează pe importanța atingerii echilibrului holistic între aspectele de ordin economic, social și ecologic, criteriile analizate nu sunt strict împărțite între acești trei piloni; mai degrabă, se încearcă o prioritizare a factorilor considerați în funcție de locul pe care aceștia îl ocupă în ierarhia urbană, respectiv în funcție de scara la care își fac simțită influența.

Metodologia propusă face astfel referire la 10 macro-criterii de analiză urbană, și anume:

- MC 1 – Localizare și amplasament;
- MC 2 – Buna guvernare;
- MC 3 – Impactul asupra mediului;
- MC 4 – Conectivitate și accesibilitate;
- MC 5 – Configurația fizică a cartierului;
- MC 6 – Rețeaua de facilități și comunitatea muncii;
- MC 7 – Fondul locativ și condițiile fizice de locuire;
- MC 8 – Securitate și siguranță;
- MC 9 – Identitatea locului;
- MC 10 – Gradul de satisfacție al populației.

Fiecare dintre aceste macro-criterii evaluează o serie de aspecte, considerate esențiale în determinarea nivelului de calitate a vieții la nivel urban; în funcție de modul în care aspectele evaluate influențează nivelul de calitate a vieții în cadrul comunității analizate, acestea primesc un punctaj de la 0 la 3.

Parcurgând aspectele aferente fiecărui macro-criteriu de analiză urbană, se poate remarca o oarecare repetiție a factorilor evaluați, care par să contribuie, în egală măsură, la definirea nivelului de calitate a vieții din două sau chiar mai multe puncte de vedere. Astfel, starea de conservare și aspectul exterior al clădirilor, de exemplu, sunt importante atât din punctul de vedere al configurației fizice a cartierului (MC5), cât și din perspectiva fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire (MC7), respectiv a identității locului (MC9). Acest lucru se explică în mod firesc, prin inter-dependența ce caracterizează fenomenele urbane, fiecare intervenție în țesutul construit producând efecte mult mai ample, uneori chiar surprinzătoare, în comparație cu așteptările imediate.

Reunind aspecte ecologice, economice și sociale, metodologia multi-criterială evaluează, într-o oarecare măsură, sustenabilitatea unei comunități; însă scopul principal rămâne aprecierea efectelor imediate ale fenomenelor urbane, trecute și prezente, asupra comunității locale. În acest sens, percepția și gradul de satisfacție al populației capătă o importanță majoră în procesul de evaluare a nivelului de calitate a vieții, întrucât indiferent de cât de bine este orchestrată o operațiune din punct de vedere teoretic și legislativ, câtă vreme aceasta nu răspunde unor nevoi directe ale cetățenilor, efectele sale nu vor fi bine primite de comunitate, iar nivelul de ansamblu al calității vieții nu va fi îmbunătățit.

Însă aspectele subiective, ce țin de modul în care oamenii se raportează la realitățile cotidiene, primesc, în schema de ansamblu, un punctaj cât se poate de obiectiv, acordat, ca și în cazul celorlalți factori analizați, în funcție de modul în care aceștia influențează efectiv nivelul de calitate a vieții.

Nu în ultimul rând, metodologia multi-criterială propusă de autor consideră că toate cele zece macro-criterii de analiză urbană au o importanță similară în definirea nivelului de calitate a vieții într-o comunitate. Din acest motiv, punctajul final atribuit cartierului analizat este obținut

ca medie aritmetică între punctajele individuale ale fiecărui macro-criteriu, care reprezintă, la rândul lor, media aritmetică a punctajelor atribuite fiecărui aspect analizat.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Definirea unei noi metodologii multi-criteriale de evaluare a calității vieții în cartierele de locuit existente
- Identificarea principalelor macro-criterii de analiză urbană și a aspectelor evaluate aferente, care influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate
- Stabilirea modului de acordare a punctajului pentru fiecare dintre aspectele evaluate, precum și interpretarea punctajului obținut în final la nivelul cartierelor studiate

Cap. 3: FENOMENUL LOCUirii COLECTIVE: EVOLUȚIA DE-A LUNGUL EPOCILOR

Locuirea colectivă reprezintă, la ora actuală, un fenomen generalizat în orașele românești; însă afirmarea sa ca tipologie urbană s-a produs treptat, începând cu perioada interbelică, atunci când a fost importată în țara noastră formula blocului cu apartamente, răspândită în special la nivelul capitalei, dar și în celelalte orașe din România [16]. Amploarea pe care fenomenul o cunoaște în prezent se datorează însă perioadei comuniste, atunci când se construiesc mari ansambluri de locuințe colective pe tot întinsul țării. Inițial, prin aceste operațiuni se urmărește reconstruirea fondului distrus în timpul celui de Al Doilea Război Mondial [16]; după anii 1960, noile cartiere au însă scopul de a satisface nevoia locativă în continuă creștere, ca urmare a migrării populației din mediul rural înspre noile centre industriale, dezvoltate în epocă.

În mediul timișorean, fenomenul locuirii colective cunoaște patru etape diferite de dezvoltare (dintre care trei sub administrație comunistă), influențate major de contextul ideologic, politic și socio-economic al vremii [17].

Astfel, primii anii (1962-1975) sunt caracterizați de edificarea unor ansambluri puternic inspirate din teoriile moderniste, în care clădirile (de formă liniară sau punctuală) sunt amplasate compozițional în vaste ansambluri de verdeață, iar traseele auto sunt clar separate de zonele pietonale, fiind situate la distanțe semnificative de clădirile de locuit. În același timp, sub influența principiilor socialiste împrumutate din Rusia, unitățile de locuit propriu-zise au dimensiuni relativ reduse [18], urmărindu-se externalizarea unor funcțiuni domestice la nivelul cartierului, în vederea încurajării traiului în comun. În acest sens, bucătăriile tradiționale sunt înlocuite prin cantine ample, aflate în administrarea Statului, care trebuiau să asigure cel puțin o masă caldă pe zi pentru toți locuitorii cartierului, în timp ce în apartamentele individuale sunt amenajate doar niște chichinete, destinate mai degrabă preparării gustărilor. De asemenea, la nivelul cartierului sunt prevăzute o serie de facilități publice, precum școli și grădinițe, centre de cartier, policlinici, etc., care au menirea de a îmbunătăți condițiile de viață ale rezidenților.

Cea de a doua perioadă (1975-1982) menține suprafețele reduse și dotările minimale ale apartamentelor propriu-zise [19]; mai mult decât atât, sub presiunea densificării accelerate, cauzată în epocă de politica de industrializare forțată și, implicit, de tendințele de urbanizare a populației, atrasă înspre marile orașe datorită noilor oportunități de muncă, dezvoltările rezidențiale devin din ce în ce mai aglomerate și își pierd treptat facilitățile publice. Pe de altă parte, urbanistii vremii reintroduc conceptul de stradă în organizarea cartierelor, astfel încât se remarcă o predilecție spre aranjamentele de tip cvartal, în care clădirile au clar o față – orientată spre stradă, respectiv un spate – orientat spre o curte interioară; de cele mai multe ori, aceasta

este prea îngustă pentru a încuraja desfășurarea de activități comunitare. În același timp, marile bulevarde capătă o importanță deosebită, acestea fiind placate cu blocuri ce definesc fronturi continue, având un regim de înălțime ridicat și un parter înalt, destinat comerțului.

În sfârșit, în ultimii ani ai comunismului (1982-1989), lucrurile se relaxează, atât la nivel urban, cât și în ceea ce privește apartamentele propriu-zise [20]. Astfel, aranjamentele de tip cvartal se generalizează, fiind realizată o diferențiere foarte clară între strada propriu-zisă și curtea interioară, care primește acum dimensiuni generoase, fiind prevăzută cu spații verzi. De asemenea, apartamentele își măresc suprafața, iar bucătăriile își recapătă importanța în cadrul locuinței. Nu în ultimul rând, în cartier sunt reintroduse facilitățile publice; însă având în vedere faptul că la momentul Revoluției din 1989, multe dintre aceste ansambluri se aflau în construcție, unele funcțiuni prevăzute prin proiect nu au mai fost finalizate.

După Revoluție, Timișoara a cunoscut o perioadă de stagnare, lucrările de construcție fiind sistate pentru cel puțin 10 ani. Abia după 2000 orașul a început din nou să se dezvolte, fiind completat cu o serie de clădiri și ansambluri de locuințe colective, a căror calitate a rămas însă de cele mai multe ori scăzută. În ultimii ani, după criza din 2008-2009, se remarcă o tendință evidentă de îmbunătățire a noilor cartiere de blocuri, dezvoltate de investitori privați, însă este încă prea devreme pentru a evalua obiectiv situația.

Cert este că orașul Timișoara se prezintă, la ora actuală, ca un mozaic de tipologii urbane, dintre care locuirea colectivă este majoritară. Dacă noile dezvoltări pot fi relativ ușor reglementate printr-o legislație corespunzătoare, ansamblurile moștenite din perioada comunistă sunt deja întipărite în memoria colectivă a orașului, constituind adăpost și reper totodată pentru un procent semnificativ al populației. Se impune așadar un studiu atent asupra acestor entități, pe de o parte pentru a înțelege particularitățile și modul de funcționare specific fiecărei dintre cele trei etape de dezvoltare a fenomenului sub administrație comunistă, precum și în vederea definirii unor principii teoretice de operare, aplicabile asupra cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii nivelului global de calitate a vieții.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă la nivel global
- Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă în România
- Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă în orașul Timișoara, precum și înțelegerea principalelor caracteristici specifice fiecărei etape

Cap. 4: CALITATEA VIEȚII ÎN CARTIERELE DE LOCUINȚE COLECTIVE DIN ORAȘUL TIMIȘOARA, EDIFICATE SUB ADMINISTRAȚIE COMUNISTĂ: STUDIU DE CAZ

Capitolul 4 se concentrează pe evaluarea nivelului de calitate a vieții în cartierele de locuințe colective edificate în Timișoara de-a lungul celor trei perioade de dezvoltare a fenomenului în timpul administrației comuniste, prin intermediul metodologiei multi-criteriale propuse de autor. În acest sens, sunt selectate spre studiu trei cartiere, câte unul din fiecare etapă, și anume:

- Cartierul Circumvalațiunii (1962-1975);
- Cartierul Timișoara Sud (1975-1982);
- Cartierul Ștefan Plavăț (1982-1989).

Oferind un total de cca. 75.000 de apartamente [21], cele trei cartiere propuse spre studiu au capacitatea de a acomoda un procent semnificativ din populația actuală a Timișoarei, având deci un impact semnificativ asupra nivelului de calitate a vieții la nivel urban; totodată, cartierele selectate sunt distribuite relativ uniform în țesutul construit al orașului, oferind așadar o imagine complexă asupra realităților cotidiene.

Evaluarea multi-criterială a cartierelor de locuințelor colective din orașul Timișoara relevă anumite diferențe în ceea ce privește nivelul de calitate a vieții înregistrat aici, în funcție de perioada în care aceste zone au fost construite. Totuși, în urma analizei nu au fost identificate probleme specifice unei singure etape, aspectele evaluate regăsindu-se, într-o mai mică sau mai mare măsură, în toate cartierele supuse studiului.

Totodată, capitolul propune o comparație a situațiilor identificate la nivelul celor trei cartiere propuse spre analiză, sintetizând rezultatele obținute de fiecare dintre zonele studiate în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban.

Principalele concluzii care se pot trage sunt:

- dintre cele trei comunități analizate, cartierul Circumvalațiunii, edificat în prima etapă de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în Timișoara, oferă cel mai ridicat nivel de calitate a vieții, cu un punctaj total de 1,87;
- pe locul doi, la mică diferență, se află cartierul Ștefan Plavăț, edificat în cea de a treia etapă de dezvoltare a fenomenului în mediul timișorean, cu un punctaj de 1,67;
- pe ultimul loc, cu un scor final de numai 1,25, se află cartierul Timișoara Sud, ridicat în cea de a doua și cea mai defavorabilă etapă de dezvoltare a locuirii colective în Timișoara;
- analizând punctajele individuale, obținute de cartierele evaluate pentru fiecare macro-criteriu de analiză urbană în parte, se observă faptul că tendințele generale se regăsesc și la nivel de detaliu, cartierul Circumvalațiunii obținând cele mai mari punctaje pentru toate criteriile;
- cea mai mare diferență de punctaj între cele trei cartiere studiate se înregistrează în ceea ce privește macro-criteriul de analiză MC5 – Configurația fizică a cartierului, pentru care cartierul Timișoara Sud a obținut un punctaj de numai 0,8, comparativ cu scorul înregistrat la nivelul celorlalte două cartiere (2);
- în același timp, macro-criteriul MC6 – Rețeaua de facilități și comunitatea muncii înregistrează punctaje ridicate în toate cele trei cartiere, la nivelul cartierului Circumvalațiunii (2,61), respectiv al cartierului Timișoara Sud (1,78) fiind chiar macro-criteriul evaluat cu cel mai înalt punctaj;
- în sfârșit, toate cele trei cartiere au obținut punctaje relativ reduse (sub 2) în ceea ce privește macro-criteriile de analiză MC2 – Buna guvernare, MC8 – Securitate și siguranță, MC9 – Identitatea locului și MC10 – Gradul de satisfacție a populației; această situație indică absența unui sentiment de coeziune la nivel comunitar, care se poate justifica însă într-o oarecare măsură prin neîncrederea în comunitate și în acțiunile Statului, care caracterizează realitatea românească post-decembristă.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Evaluarea nivelului de calitate a vieții în cartierele de locuințe colective timișorene edificate de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a acestui fenomen în perioada administrației comuniste, pe baza metodologiei multi-criteriale formulate de autor
- Identificarea principalelor diferențe și asemănări dintre cartierele de locuințe colective timișorene edificate de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a acestui fenomen în

perioada administrației comuniste în ceea ce privește nivelul de calitate a vieții

Cap. 5: ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII VIEȚII ÎN CARTIERELE DE LOCUINȚE COLECTIVE PRIN ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII FONDULUI LOCATIV: STUDII DE CAZ ȘI CONSIDERAȚII TEORETICE

Fondul locativ și condițiile fizice de locuire reprezintă unul dintre cele mai importante aspecte ale realității cotidiene ale indivizilor, definind parametri fizici și percepți de desfășurare a vieții domestice; din acest motiv fondul locativ influențează în mare măsură calitatea vieții în mediul urban, constituind în fapt un element-cheie în acest sens.

Cu toate acestea, teoriile contemporane, precum și standardele de evaluare a nivelului de calitate a vieții la nivel global, tind să neglijeze aspectele legate de conformarea propriu-zisă a fondului locativ, considerând că trăsăturile arhitecturale ale țesutului construit sunt doar niște chestiuni de gust, fără impact real asupra contextului urban.

Întrucât această ipoteză este cât se poate de falsă, lucrarea de față insistă asupra subiectului, propunând o serie de principii teoretice de operare, aplicabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii calității de ansamblu a vieții din perspectiva fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire. Astfel, sunt trecute în revistă toate cele șapte aspecte cu rol în acest sens, definite de metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții formulată de autor (cf. capitol 2); pentru fiecare dintre aceste aspecte, sunt propuse o serie de măsuri implementabile în practică, soluțiile de intervenție fiind apoi exemplificate prin raportarea la situația existentă identificată la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu: cartierul Circumvalațiunii, cartierul Timișoara Sud și cartierul Ștefan Plavăț.

Principiile teoretice de operare, care cuprind atât măsuri legislative, cât și intervenții în practică, pot fi inițiate, după caz, de administrația locală, respectiv de reprezentanții comunității (prin implicarea asociațiilor de locatari); însă indiferent de cine inițiază demersul, aceste măsuri pot fi implementate, în marea majoritate a cazurilor, doar prin parteneriate de tip public-privat, care să pună împreună expertiza și forța legislativă a autorităților cu fondurile provenite din mediul privat.

În concluzie, fără a avea pretenția de a fi epuizat subiectul, capitolul de față pune bazele unei posibile cercetări mai ample, definind cel puțin un cadru de operare argumentat teoretic pentru intervențiile viitoare. Nu în ultimul rând, sintetizarea tuturor principiilor teoretice implementabile în vederea îmbunătățirii situației existente, realizată în cadrul prezentului capitol, poate constitui punctul de plecare pentru un viitor catalog de intervenții, destinat fie administrației locale, care poate să îl utilizeze ca un exemplu de bune practici, fie comunității rezidente, pentru informare și, de ce nu, motivare.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Definirea unor principii teoretice de operare, aplicabile asupra cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii nivelului general de calitate oferit de fondul locativ
- Identificarea modului în care principiile teoretice de operare se pot adapta la realitățile particulare, specifice fiecărei etape de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în mediul timișorean

CONCLUZII

Concentrându-se în majoritate pe aspecte de ordin teoretic, lucrarea de față propune un studiu amănunțit asupra fenomenului locuirii colective, din perspectiva nivelului de ansamblu al calității vieții în cartierele de locuințe colective edificate în mediul timișorean sub administrație comunistă.

În acest sens, pe baza unei cercetări bibliografice extinse, care urmărește înțelegerea conceptului de calitate a vieții, precum și a principalilor factori care influențează acest aspect, atât la nivel global cât și prin raportare la realitățile orașelor contemporane, lucrarea de față formulează o nouă metodologie multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, care își propune să acorde atenția adecvată aspectelor de ordin arhitectural, prea des trecute cu vederea de standardele și ghidurile existente la ora actuală.

Evaluând zece macro-criterii de analiză urbană, metodologia propusă de autor ia în considerare aspecte precum localizarea și accesibilitatea cartierului, buna guvernare, managementul resurselor și al deșeurilor, configurația fizică a cartierului, facilitățile publice oferite, fondul locativ și condițiile fizice de locuire, siguranța în spațiul urban, identitatea locului, dar și gradul de satisfacție a populației și sentimentul de apartenență la comunitate.

Validarea metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, se produce prin aplicarea acesteia pe trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean, edificate înainte de Revoluția din decembrie 1989, și anume cartierul Circumvalațiunii, cartierul Timișoara Sud și cartierul Ștefan Plavăț. Cele trei cartiere propuse spre studiu aparțin celor trei etape de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în mediul timișorean sub administrație comunistă și sunt caracterizate de elemente specifice privind configurația fizică, densitățile urbane, facilitățile publice, dar și aspectul propriu-zis al blocurilor.

Astfel, fiecare cartier are puncte tari și puncte slabe, oferind condiții de viață foarte diferite membrilor comunității locale. Aceste observații sunt susținute de rezultatele obținute de cele trei zone analizate în urma evaluării multi-criteriale, care indică diferențe clare între acestea atât în ceea ce privește nivelul global de calitate a vieții, cât și aportul pe care diferitele elemente ale țesutului construit îl au în acest sens.

Odată identificată situația existentă la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu, lucrarea de față se concentrează asupra definirii unor măsuri implementabile în vederea îmbunătățirii contextului actual. Având însă în vedere faptul că dintre toate macro-criteriile de analiză urbană evaluate de metodologia multi-criterială propusă de autor, fondul locativ și condițiile fizice de locuire au probabil cel mai mare impact asupra vieții cotidiene a individului, definind în fapt cadrul de desfășurare a evenimentelor de ordin personal din realitatea de zi cu zi, se propune studierea unor principii teoretice de operare, aplicabile în realitate în vederea creșterii calității oferite rezidenților de clădirile de locuit, precum și de apartamentele propriu-zise.

Nu în ultimul rând, studiul se concentrează asupra modalităților în care aceste principii pot fi aplicate în realitate, respectiv adaptate la contextul specific fiecăruia dintre cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu; fără a detalia aceste propuneri din punct de vedere tehnic, prezenta lucrare pune astfel bazele teoretice pentru cercetări viitoare, referitoare la modalitățile de implementare propriu-zisă în practică a unui cadru teoretic bine

argumentat.

În sfârșit, printre direcțiile de dezvoltare ulterioară a tematicii studiate la doctorat, se conturează întocmirea unui catalog de intervenții, utilizabil pentru informarea, educarea și chiar motivarea populației cu privire la măsurile care se pot lua în vederea creșterii calității propriu-zise a fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire; totodată, se întrezărește și posibilitatea de extindere a demersului teoretic, de identificare a unor direcții principale de îmbunătățire a situației existente, asupra tuturor celorlalte macro-criterii de analiză propuse de metodologia de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, astfel încât să se obțină o imagine de ansamblu asupra posibilităților de intervenție, atât din punct de vedere arhitectural, cât și din punct de vedere urbanistic, ecologic, social, economic și cultural.

Astfel, principalele contribuții personale ale autorului constau în:

- centralizarea informației existente la ora actuală în mediul științific și profesional cu privire la conceptul de calitate a vieții, respectiv sintetizarea principalelor categorii de factori care influențează acest aspect atât la nivel global, cât și prin referire strictă la mediul urban – capitolul 1;
- formularea metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, prin definirea a zece macro-criterii de analiză urbană (dintre care unul dedicat exclusiv rolului pe care aspectele de ordin arhitectural îl joacă în organizarea unui cartier), respectiv prin stabilirea modului de acordare și interpretare a punctajelor – capitolul 2;
- identificarea principalelor etape de evoluție a fenomenului locuirii colective la nivel mondial, național și local, cu particularizarea elementelor specifice fiecărei etape de evoluție – capitolul 3;
- validarea metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor la capitolul 2, prin raportare la trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean, câte unul pentru fiecare etapă de dezvoltare a fenomenului în oraș, cu identificarea principalelor diferențe și asemănări dintre cartierele evaluate – capitolul 4;
- propunerea unor principii teoretice de operare, aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente cu privire la calitatea de ansamblu a fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire, precum și discutarea modului în care măsurile teoretice pot fi implementate și adaptate la realitățile existente la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu – capitolul 5.

BIBLIOGRAFIE

- [1] R. Costanza, B. Fisher, S. Ali, C. Beer, L. Bond, R. Boumans, N. Danigelis, J. Dickinson, C. Elliott, J. Farley, D. Gayer, L. MacDonald Glenn, T. Hudspeth, D. Mahoney, L. McCahill, B. McIntosh, B. Reed, A. Rizvi, D. Rizzo, T. Simpatico și R. Snapp, „Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being,” *Ecological Economics*, vol. 61, nr. 2-3, pp. 267-276, 1 martie 2007.
- [2] L. Zevnik, *Critical perspectives in happiness research. The birth of modern happiness*, Springer International Publishing, 2014.
- [3] A. Nehamas, *The art of living. Socratic reflections from Plato to Foucault*, Berkeley / Los Angeles / London: University of California Press, 1998.
- [4] L. Ray, „Classical social theory,” în *The Routledge Companion to social theory*, vol. I, A. Elliot, Ed., Londra & New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2009, pp. 19-36.

- [5] C. Booth, *Life and labour of the people in London*, Londra: Macmillan and Company, limited, 1903.
- [6] D. Morris, „The Physical Quality of Life Index (PQLI),” *Development Digest*, vol. 1, 1980.
- [7] United Nations Development Programme, „The Human Development concept,” 2012. [Interactiv]. Available: <http://hdr.undp.org/en/humandev>. [Accesat 19 Ianuarie 2014].
- [8] United Nations Development Programme, „Inequality-adjusted Human Development Index (IHDI),” 2010. [Interactiv]. Available: <http://hdr.undp.org/en/content/inequality-adjusted-human-development-index-ihdi>. [Accesat 10 Ianuarie 2011].
- [9] New Economics Foundation, „Happy Planet Index,” 2012. [Interactiv]. Available: <http://www.happyplanetindex.org>. [Accesat 19 Ianuarie 2014].
- [10] Congress for the New Urbanism, Natural Defense Council, U.S. Green Building Council, „LEED 2009 for Neighborhood Development,” 2009. [Interactiv]. Available: [http://www.growsmartri.org/training/LEED%20for%20Neighborhood%20Development%20Rating%20System%20v2009%20\(Updat.pdf](http://www.growsmartri.org/training/LEED%20for%20Neighborhood%20Development%20Rating%20System%20v2009%20(Updat.pdf). [Accesat 18 Octombrie 2016].
- [11] G. Boeing, D. Church, H. Hubbard, J. Mickens și L. Rudis, „LEED-ND and Livability Revisited,” *Berkeley Planning Journal*, vol. 27, nr. 1, 2014.
- [12] A. Welch, K. Benfield și M. Raimi, „A Citizen’s Guide to LEED for Neighborhood Development: How to Tell if Development is Smart and Green,” 2009. [Interactiv]. Available: https://www.nrdc.org/sites/default/files/citizens_guide_LEED-ND.pdf. [Accesat 18 Octombrie 2016].
- [13] BREEAM, „BREEAM Communities. Technical manual,” 2012. [Interactiv]. Available: http://www.breeam.com/bre_PrintOutput/BREEAM_Communities_0_1.pdf. [Accesat 1 Decembrie 2015].
- [14] CASBEE, „CASBEE for Urban Development. Technical manual,” 2014. [Interactiv]. Available: http://www.ibec.or.jp/CASBEE/english/download/CASBEE-MPe_2014manual.pdf. [Accesat 2 Decembrie 2015].
- [15] S. Kawakubo, T. Ikaga și S. Murakami, „Nationwide assessment of city performance based on environmental efficiency,” *International Journal of Sustainable Building Technology and Urban Development*, vol. 2, nr. 4, pp. 293-301, 2011.
- [16] P. Derer, *Locuirea urbană. Schiță pentru o abordare evolutivă*, București: Editura Tehnică, 1985.
- [17] R. Radoslav, B. Demetrescu și A. Branea, „Revitalizing Apartement Buildings Neighborhoods (Case Study Timișoara),” *Scientific Bulletin of the „Politehnica” University of Timișoara, Transactions on Civil Engineering and Architecture*, vol. 54 (68), nr. 1, 2009.
- [18] I. Șerban, *Revista Arhitectura*, vol. Nr. 3/1964, 1964.
- [19] Decretul nr. 68 din 30.05.1975 privind îmbunătățirea regimului de construire a

locuințelor din fondurile statului sau din fondurile populației cu sprijinul statului în credite și execuție, 1975.

[20] Decretul nr. 216 din 03.05.1981 privind modificarea unor reglementari referitoare la stabilirea preturilor limita ale locuințelor care se construiesc din fondurile statului, a preturilor de contractare ale locuințelor proprietate personala si a preturilor de vanzare ale locuințelor din fondul locativ de stat, 1981.

[21] M. Opreș, Timișoara. Mică monografie urbanistică, București: Editura Tehnică, 1987.